

This article deals with different directions of fingering principles, the regularity of the choice of expedient, rational fingering. There are some recommendations for piano teachers in solving fingering tasks.

Key words: *fingering, comfort, rationality, choice, artistic tasks.*

Єненко І.А. – кандидат педагогічних наук, доцент Луганської державної академії культури і науки

Рецензент – член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Г. П. Шевченко

УДК 378:373.2.015.31

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

С. С. Жейнова

У статті розкрито суть понять «творчість», педагогічна творчість, її компоненти. Розкрито аспекти формування готовності майбутнього вихователя до педагогічної творчої діяльності в умовах вищої школи.

Ключові слова: *творчість, творчий, педагогічна творча діяльність, творча особистість, творча активність, самореалізація.*

Творчий розвиток особистості за всіх часів розглядався як один з пріоритетних напрямів освіти. Основною метою системи освіти є створення умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина України.

Про ступінь здатності студентів до творчості можна зробити висновок за такими критеріям: застосування принципово нових підходів до вирішення навчальних проблем, комплексне і варіантне використання в навчальній практичній діяльності всієї сукупності теоретичних знань і практичних навичок, бачення нової проблеми у зовнішнє знайомій ситуації, знаходження варіативних шляхів її вирішення, застосування науково-доказового вибору

дій у конкретній навчальній ситуації, проведення систематичного самоаналізу власної діяльності, науково-дослідної роботи з творчого узагальнення власного досвіду, прояв гнучкості при виборі оптимального управлінського рішення у нестандартних (особливо конфліктних) ситуаціях.

При вивченні феномену готовності до діяльності підходи психологів та педагогів мають певні розбіжності: психологи досліджують особливості і характер зв'язків між станом готовності та ефективною діяльністю, а педагоги займаються дослідженням умов, засобів і методів, які зумовлюють становище та професійний розвиток майбутнього вихователя дітей дошкільного віку.

Мета статті – визначити складність структури готовності до педагогічної творчої діяльності, виділити основні компоненти готовності до творчої професійної діяльності.

У психолого-педагогічній науці наявні декілька підходів до визначення змісту поняття «готовність до педагогічної творчої діяльності». Різні трактування сутності готовності, її видів зумовлені завданнями і специфікою діяльності.

Готовність до творчої діяльності – це готовність до переживання нових емоцій. Проявом емоційної готовності до творчої діяльності є захоплення майбутнім результатом, що його відчуває особистість, політ її фантазії. Наслідком емоційної готовності є натхнення як психічний стан емоційної та операційної напруженості, зосередженості на предметі творчості.

Аналіз позицій науковців щодо сутності творчості людини дозволив визначити поняття "творчість", розглядаючи її у двох аспектах: особистісному й діяльнісному. До першого належить сукупність особистісних якостей, що спонукають до самоактуалізації, самореалізації й самоствердження особистості в процесі реалізації творчих потенційних можливостей. До другого – сам процес творчої діяльності, за якого створюються якісно нові матеріальні й духовні цінності, а також технологічну педагогічну творчість, що має характеризувати діяльність у сфері педагогічної технології й проектування, коли здійснюється пошук і створення нових педагогічних систем, педагогічних процесів та навчальних педагогічних ситуацій, що сприяють більш результативному навчанню.

Аналіз теоретичних джерел щодо готовності майбутнього вихователя до педагогічної творчої діяльності дозволив виділити її компоненти (когнітивний, практичний, особистісний), визначити змістовні

характеристики компонентів, а також виділити професійно важливі якості фахівця, що є передумовою ефективної реалізації творчої діяльності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив нам виявити два підходи до готовності в педагогічній творчості. Перший пов'язує з реалізацією потенційних можливостей особистості, другий – з новаторством у педагогічній діяльності.

Так, наприклад, О. А. Кривильова зробила аналіз досліджень щодо готовності студентів – майбутніх вчителів до педагогічної творчої діяльності. В процесі дослідження формування готовності студентів до професійної творчості пов'язала генезис поняття "готовність до педагогічної творчості" з розвитком та збагаченням поняття "психологічна готовність до праці", що визначається як стійкий психічний стан, зумовлений наявністю потреби у праці. Сутність підготовки студента до педагогічної творчості визначається суперечностями, які виникають як у педагогіці, так і у внутрішньому світі студентів. Тому дослідник визначає готовність майбутнього педагога до педагогічної творчості як „здатність до творчої педагогічної діяльності, орієнтованої на професійну творчість і поєднує в собі потребу та здатність вчителя реалізувати свої сили і можливості в інтересах виховання творчої особистості учня та особистісної самореалізації” [2, с. 17].

О. В. Волошенко розглядає готовність до педагогічної творчості як потенційну здатність до здійснення педагогічної діяльності, що формується в процесі спеціально організованої професійної підготовки і зумовлена рівнем розвитку професійних і особистісних якостей майбутнього вчителя, які сприяють успішній творчій педагогічній діяльності.

За А. К. Марковою, „готовність до педагогічної творчості у вузькому розумінні – це готовність до новаторства, до пошуку і знаходження принципово нових раніше відсутніх і не відображених в літературі завдань, засобів і прийомів діяльності (локальних, що стосуються окремих методів і форм, або системних, що ведуть до усвідомлення нових, вискоефективних систем навчання і виховання). У широкому розумінні готовність до педагогічної діяльності – це здатність до відкриття вже відомого в науці та практичній діяльності, поєднання методів, прийомів та умов їхнього використання, яке виникає в результаті сформованості дивергентного мислення”[6, с. 15].

М. М. Поташник вважає, що готовність до педагогічної діяльності є „готовністю до діяльності, в результаті якої народжується дещо якісно нове,

яке має риси неповторюваності, геніальності та загальноісторичної унікальності” [2, с.17].

На думку В. А. Кан-Калика, готовність до педагогічної творчості – це „готовність до діяльності, спрямованої на постійне вирішення нескінченного ряду навчально-виховних завдань за частотої зміни обставин. Під час такої діяльності педагогом розробляються і втілюються в процес спілкування з дітьми оптимальні органічні методи і прийоми творчої взаємодії” [2, с.16].

Під готовністю педагога до творчої професійної діяльності Н. Ільєсов розуміє його високу теоретичну озброєність, спрямовану на розуміння місця предмета в цілісному педагогічному процесі; уміння використовувати здобуту теоретичну підготовку для перевірки стану навчально-виховної роботи у цей момент, яка дозволяє науково обґрунтовано організувати продуктивну діяльність всіх, хто навчається, для досягнення цілей, поставлених суспільством перед школою.

Велике значення для розуміння сутності готовності як самостійного психологічного явища має дослідження М. І. Дяченко і Л. А. Кандибович. Автори довели, що стан готовності має складну динамічну структуру, є вираженням сукупності індивідуальних, емоційних, мотиваційних сторін психіки людини у їхньому співвідношенні до зовнішніх впливів та наступних завдань. Вони розглядають готовність як вибірккову прогностичну активність особистості на стадії її підготовки до діяльності. Цей стан виникає з моменту визначення мети на основі усвідомлених потреб і мотивів, далі готовність розвивається у процесі вироблення особистістю плану, установок, загальних моделей наступних дій. Завершальною стадією є реалізація сформованої готовності у предметних діях, які відповідають чітко визначеним засобам і способам діяльності.

Враховуючи, що активність особистості на стадії підготовки до діяльності має часові характеристики, дослідники пропонують розрізняти тривалу і ситуативну готовність. Тривала формується шляхом спеціально організованих впливів, діє та виявляється постійно і становить найважливішу психологічну передумову успішної діяльності. Науковці розглядають такі її компоненти: мотиваційний, пізнавальний, емоційний, вольовий. Тривала готовність – це стійка система професійно-важливих якостей особистості (позитивне ставлення до професії, уважність), її досвід, знання, навички, вміння, необхідні для успішної діяльності у багатьох ситуаціях. Тривала готовність діє постійно, її не треба щоразу формувати у зв'язку з поставленими завданнями.

Ситуативна готовність характеризується стійкістю і залежить від багатьох факторів, зумовлених особливостями кожної конкретної ситуації діяльності. Вона виникає внаслідок визначення власних потреб або завдань, осмислення умов, у яких протікатиме дія, виявлення на основі досвіду найбільш імовірних способів розв'язання завдання, прогнозування виявів процесу, мобілізації сил відповідно до мети та завдання. Ситуативна і тривала готовність існують в єдності. Перша визначає ефективність другої в конкретних обставинах.

У своєму дослідженні ми об'єднуємо потенційні можливості майбутнього вихователя та їхню реалізацію у педагогічній діяльності для створення нових підходів до формування навчально-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі.

На нашу думку, готовність до педагогічної творчості – це розкриття майбутнім вихователем власних можливостей за допомогою спеціально організованої професійної підготовки та бажання використати їх у професійній діяльності.

Зважаючи на багатоаспектність окресленої проблеми, переважна більшість авторів визначають складність структури готовності, тлумачать її як цілісну, стійку систему взаємопов'язаних, взаємозалежних, взаємозумовлених компонентів, цілеспрямоване вираження особистості тощо. Вчені визначають, що готовність досягається у результаті виховання, моделювання, формування.

Основними компонентами готовності до творчої професійної діяльності вважаються: знання про предмет і способи творчої діяльності; практичні вміння і навички щодо її виконання; розвиток мотиваційної, когнітивної, емоційно-вольової сфери та особистісних якостей фахівця. Так, наприклад, Г. О. Балл стверджує, що „основу професійної готовності становить комплексна здатність до певного типу діяльності. Така здатність має дві сторони: мотиваційну та інструментальну (ефективні стратегії діяльності, узагальнені способи дій, вільна орієнтація у відповідному предметному полі, гнучке пристосування до способів дій). Але при цьому провідним залишається відповідний до специфіки професії особистісний сенс зазначених інструментальних властивостей, їхнє концентрування навколо мотиваційного ядра” [1, с.100].

З. С. Левчук зазначає, що „готовність майбутнього вчителя зумовлюють чотири групи компонентів: теоретико-методологічний рівень підготовки, який виявляється у перебудові технологій розвитку і виховання

особистості; практично-дійові компоненти (вміння і навички); соціальні компоненти; психологічний рівень розвитку особистості (здатність до емпатії, готовність пізнавальної сфери до творчості)” [2, с.15].

А. Ф. Линенко характеризує три основні етапи вивчення проблеми готовності. Перший пов’язаний з дослідженнями психічних процесів людини. На цьому етапі більшість науковців розглядала готовність до діяльності як настанову. На другому етапі ними здійснювалось дослідження готовності як певного феномену стійкості людини до зовнішніх і внутрішніх впливів. Такий підхід зумовлений інтенсивним дослідженням нейрофізіологічних механізмів регуляції і саморегуляції поведінки людини. Третій етап характеризується дослідженням в галузі теорії діяльності, тому автор зазначає, що в цей період готовність до діяльності розглядають у зв’язку з рівнем розвитку емоційно-вольового та інтелектуального потенціалів особистості щодо конкретного виду діяльності. Саме тому у визначенні цього періоду поняття "готовність" характеризується як якісний показник саморегуляції на різних рівнях проходження процесів: фізіологічному, психологічному і соціальному. Цей етап зумовив розробку у наукових дослідженнях кількох психологічних концепцій готовності [5, с. 65].

Досліджуючи особливості розвитку психологічної готовності особистості, ряд авторів представляють її як цілеспрямований вияв особистості, здатність до професійної реалізації одержаних знань, умінь, навичок, передумову цілеспрямованої діяльності у вигляді комплексу, який містить у собі мотиваційну, інтелектуальну та інші змінні, адекватні вимогам змісту й умовам діяльності, як ”інтегральне утворення особистості, що включає певні компоненти (мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий) та сукупність знань, умінь, навичок і особистісних якостей, адекватних вимогам, змісту та умовам діяльності” [3, с. 10].

Таким чином, система підготовки майбутніх вихователів до педагогічної творчої діяльності будується на закономірностях педагогічного процесу й передбачає створення оптимальних педагогічних умов, найважливішими з яких є:

впровадження поетапного розвитку творчої особистості майбутнього вихователя дітей дошкільного віку в навчально-виховному процесі;

педагогічно доцільне поєднання традиційних та інноваційних освітніх технологій, спрямованих на забезпечення особистісно-орієнтованої взаємодії;

врахування індивідуальних особливостей студентів напряму підготовки "Дошкільна освіта" у процесі організації проблемно-пошукової діяльності;

активізація у студентів спонукальних мотивів до творчого самовираження у навчально-дослідній та науково-дослідній діяльності студентів.

Аналіз наукових праць, присвячених вивченню особливостей професійної діяльності, творчості педагога, свідчить про те, що рівень підготовки визначають такі компоненти: когнітивний – знання особистісно-орієнтованих педагогічних технологій розвитку творчої особистості, дидактичні знання стосовно організації навчально-виховного процесу, спрямованого на творчий розвиток його суб'єктів; знання форм і методів стимулювання творчої діяльності, знання стосовно діагностики й розвитку творчих потенційних здібностей до діяльності; практичний – вміння реалізувати особистісно-орієнтовані педагогічні технології розвитку й виховання творчої особистості, володіння методами оцінювання розвитку творчих якостей, здатність до самоаналізу, узагальнення власного досвіду й досвіду інших; особистісний – мотиваційно-творча активність і спрямованість особистості на самовдосконалення у творчій діяльності та розвиток її творчих здібностей.

Перспективи подальшого дослідження ми вбачаємо у створенні педагогічних умов у ВНЗ для творчого розвитку особистості майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Літератури

1. Балл Г. О. Про психологічні засади формування готовності до професійної праці // Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти: Науково-методичний збірник / Ред. І. А. Зязюна та ін. – К., 1994. – 384 с.
2. Кичук Н. В. Формування творчої особистості вчителя / Н. В. Кичук: Монографія. – К.: Вища шк., 1994. – 156 с.
3. Кривильова О. А. Готуємостудентів до самостійноїтворчоїдіяльності / О. А. Кривильова // Рідна школа. – 2006. – № 6. – С. 16–18.
4. Лазарєв М. О. Основи педагогічної творчості / М. О. Лазарєв.. – Суми: ВВП «Мрія», 1995. – 209 с.
5. Линенко А. Ф. Педагогічна діяльність і готовність до неї / А. Ф. Линенко. – Одеса: ОКФА, 1995. – 79 с.
6. Мільто Л. О. Формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя в процесі професійної педагогічної підготовки: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Цент. ін-т. АПН України. – К., 2001. – 20 с.

В стаття раскрыто суть понять «творчество», «педагогическое творчество», его компоненты. Раскрыты аспекты формирования готовности будущего воспитателя к педагогической творческой деятельности в условиях высшей школы.

Ключевые слова: *творчество, творческий, педагогическая творческая деятельность, творческая личность, творческая активность, самореализация.*

The article the essence of the concepts creativity, pedagogical activities and its components are defined. Some pedagogical conditions of the future teacher readiness for teaching creativity in conditions of higher school.

Key words: *creativity, creative, pedagogical creative activities (educational and creative activity), creative personality, creative activity, self-fulfilment.*

Жейнова С. С. – старший викладач кафедри соціальної педагогіки та дошкільної освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (м. Мелітополь, Україна)

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Л. Ю. Москальова

УДК: 376.36.016:81

ЛОГОПЕДИЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ФОЛЬКЛОРУ

Л.С. Журавльова

Виховання і навчання тісно перекликаються з ідеями і думками, вираженими в народній педагогіці. Принцип народності виховання здійснюється у ранньому дитинстві в процесі оволодіння рідною мовою. У статті автор розкриває навчальні і виховні можливості різних жанрів фольклору у розвитку мовлення й у логопедичній роботі з дошкільниками.

Ключові слова: *діти дошкільного віку, порушення мовлення, народна педагогіка, народна усна творчість, логопедична робота.*

Дошкільний вік – це період активного засвоєння дитиною мови, становлення й розвитку всіх сторін мовлення: фонетичної, лексичної, граматичної, зв'язного мовлення, засвоєння його виразності та образності (А. Богуш, К. Крутий, Т. Піроженко та ін.). Крім того, повноцінне оволодіння